

Плескач Б. В.,
кандидат психологічних
наук, старший викладач
кафедри практичної психології факультету
психології, соціальної роботи та спеціально освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка
pleskach.bogdan@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2215-6810

НАДІЙНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕРСІЇ ТЕСТУ ДЖ. ХОЛЛАНДА ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ТИПІВ ОСОБИСТОСТІ

Тест Дж. Холланда (в модифікації А. А. Сукамягі та М. С. Янцур) часто використовується при проведенні професійної консультації [1; 2, с. 159]. Тест є результатом практичної реалізації типологічної теорії Дж. Холланда, згідно якої виділяється 6 типів особистості: реалістичний, інтелектуальний (дослідницький), соціальний, конвенційний, підприємницький та артистичний [2, с. 160]. Кожному типу, відповідає професійне середовище.

При застосуванні методики Дж. Холланда в профконсультаційній роботі використовується ідея про те, що успіх професійної діяльності визначається відповідністю професійного типу та професійного середовища [2, с. 160].

Допускається, що певні особистісні типи схожі між собою, тоді як деякі – несумісні. Наприклад, F. G. Hartmann наводить дані про близькість наступних особистісних типів: реалістичного та інтелектуального; соціального і артистичного; конвенційного і підприємливого [3, с. 731].

Діагностика типу особистості за модифікованим тестом Дж. Холланда здійснюється на основі вибору певної професії (з двох запропонованих альтернатив) як більш привабливої. В тесті пропонується 42 пари професій (84 назви), в кожній парі потрібно обрати одну, найбільш привабливу для особи професію. Відповідно, до кожного професійного типу особистості в тесті підібрано по 14 професій.

Під час проведення професійної орієнтації у школі, ми помітили, що (у деяких учнів) отримані результати не збігались з результатами за іншими методиками. Тому, виникла ідея перевірити надійність тесту Холланду.

Одною із складових надійності тесту є його внутрішня узгодженість, яка вимірюється за допомогою обчислення коефіцієнту альфа Кронбаха. Згідно з теорією психометрії запитання шкали, мають узгоджуватись між собою [4]. Висока внутрішня узгодженість шкали означає, що її пункти вимірюють певне цілісне явище. Низька узгодженість означає – невдачу у побудові шкали, оскільки,

показники, на яких шкала основана, вимірюють різнорідні явища, або не виконують покладені на них вимірювальні функції.

В нашому дослідженні перевірялась внутрішня узгодженість шкал (типів особистості) модифікованого тесту Дж. Холланда. Дослідження було проведено в 2017 році, серед учнів 9 класу. Всього було опитано 26 учнів: 15 дівчат та 11 хлопців.

В таблиці 1 представлена внутрішня узгодженість шкал тесту Холланда обчислених згідно «ключей» до методики [1].

Таблиця 1.

Внутрішня узгодженість шкал тесту Холланда

Шкали модифікованого тесту Дж. Холланда	Коефіцієнт альфа Кронбаха
Реалістичний тип	0,455
Інтелектуальний тип	0,258
Соціальний тип	0,463
Конвенційний тип	0,474
Підприємливий тип	0,553
Артистичний тип	0,743

На задовільну внутрішню узгодженість вказують значення коефіцієнта альфа Кронбаха більше 0,70. Як можна побачити з табл. 1 лише шкала Артистичного типу особистості задовольняє вимогам надійності. Інші шкали методики є неузгодженими, мають незадовільну надійність.

Завдяки виключенню пунктів (які мають нульову та негативну кореляцію) із складу «ключей» для обчислення значення шкал – з'являється можливість покращити психометричні характеристики. Наші дані показують, що така можливість існує. Але, для того, щоб запропонувати нові способи обчислення ключів доцільним є розширення вибірки дослідження, що є перспективою для подальших досліджень.

Аналіз пунктів, які мали негативні кореляції зі шкалами тесту Дж. Холланда вказують на те, що окремі професії (включені в опитувальник) могли: змінити назву, почати по новому осмислюватись, застаріти, перестали бути популярними в сучасному суспільстві або зникнули.

Наприклад, пункти, які мали негативні кореляції з типами особистості (в які вони мають входити) були наступними:

1. з реалістичним типом особистості негативно корелювали вподобання професій: в'язальниця та радіотехнік;

2. з інтелектуальним - науковий співробітник;
3. з соціальним – адвокат;
4. з конвенційним – експедитор;
5. з підприємливим – торговець нерухомістю;
6. з артистичним – декоратор вітрин.

Отримані результати можна зрозуміти, як результат того, що (з плином часу) професійні середовища трансформувались та перестали відповідати описаним типам особистості. Тому, перспективним може бути факторний аналіз результатів тесту Дж. Холланда, спрямований на переосмислення характеру того, як професії об'єднуються у відповідні типи особистості та професійного середовища.

Також, перспективним виглядає модифікація тесту спрямована на усунення з переліку застарілих професій та включення в тест нових професій, які з'явилися за останні 30 років.

Література

1. Янцур М. С. Професійна діагностика: практикум. Київ : МПУ ДЦЗ, МОУ РДПШ, 1995.
2. Професійна орієнтація : підручник / за ред. О.М. Ігнатович. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 240 с.
3. Hartmann F.G., Heine J.H., Ertl B. Concepts and coefficients based on John L. Holland's theory of vocational choice – examining the R package holland. *Psych.* 2021. № 3. P. 728-750.
4. Kline P. The handbook of psychological testing. 2nd edition. London : Routledge, 1999. 752 p.